

Het eeuwige parfum

Aanchal Malhotra

Het eeuwige parfum

Vertaald door Nan Lenders

Nieuw Amsterdam

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

De vertaler wil graag Frank ‘The Snifferoo’ Bloem, parfummaker,
geurontwerper en schrijver van *Geur, de vergeten sensatie*,
bedanken voor zijn genereuze en onmisbare hulp bij de vertaling
van de vele parfumerelateerde termen en procedures in het boek.

Oorspronkelijke titel *The Book of Everlasting Things*.

Flatiron Books, New York

© 2022 Aanchal Malhotra

© 2023 Nederlandse vertaling Nan Lenders / Uitgeverij Nieuw Amsterdam

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Villa Grafica

Omslagbeeld © T.okita/Shutterstock (vrouw);

Yumeee/Shutterstock (bloemen)

Foto auteur © Aashna Malhotra

NUR 302

ISBN 978 90 468 2900 4

www.nieuwamsterdam.nl

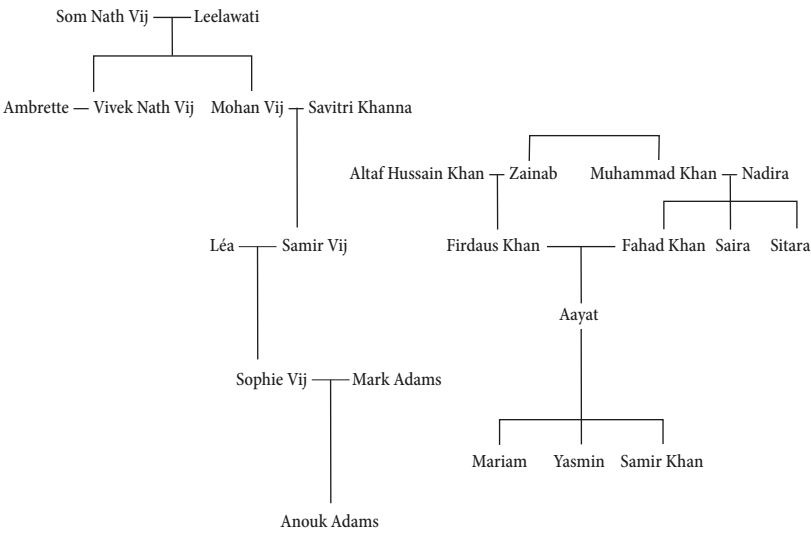

*Voor mijn grootvader Vishwa
en ter herinnering aan mijn grootmoeder Amrit,
die Lahore moesten achterlaten*

‘Een plek behoort voor altijd toe aan wie haar het hartstochtelijkst opeist, zich haar het obsessiefst herinnert, haar uit haarzelf loswrikt, vormgeeft, verbeeldt en zó radicaal liefheeft dat hij haar herschept naar zijn eigen evenbeeld.’

– Joan Didion, *Het witte album*

STAMBOOM

DEEL EEN

1

De erfenis

Het eerste wat ontwaakte was zijn neus.

Die schudde Samir wakker en hij ging rechtop in bed zitten, omdat hij al lucht had gekregen van het onweer nog voordat het was begonnen. Hij liet zich onder het muskietennet uit glijden dat zijn hemelbed afdekte, liep naar het raam en opende de luiken. Er kwamen dreigende wolken aanzetten, maanverhullend. Met zijn ellebogen op de vensterbank en zijn kin in zijn handen keek hij omhoog naar het firmament. Het zou niet lang meer duren, hij kon het ruiken, het zou uit het niets tevoorschijn komen met een felle bliksemschicht en een donderslag. Dus wachtte hij af, want het was onmogelijk om door een ophanden zijnd onweer heen te slapen.

Tien jaar eerder, toen hij zijn mond voor het eerst had opengedaan – een huilend, ademend, levend wezen – was het slaapkamerraam opengeklapt en was er een windvlaag de kamer in gewaaid die de pasgeborene in zijn geheel had ingeslikt. ‘Samir’ zouden zijn ouders hem noemen. Samir, wat ‘windvlaag’ betekende. Samir, de jongen die de moesson had ingeslikt.

Terwijl nu de donkere lucht openscheurde, verwelkomde Samir de regen die vanaf zijn geboorte steevast zijn verjaardagen had opgeluisterd.

‘Hallo, vriend,’ sprak hij het duister in.

Was het hem gevraagd, dan zou hij niet hebben kunnen uitleggen hoe hij wist dat er onweer in aantocht was. Water was een geurloze substantie en dus had regen geen eigen geur. Hij verenigde zich met geuren wijd en zijd en rook uiteindelijk naar het land waar hij viel. Het was geen verrassing dat de regen in Lahore die ochtend stoffig rook, en toch ook fris. Maar Samir, die het liefst voorbij het neerslaggordijn wilde ruiken, stak zijn gevoelige adelaarsneus naar buiten en snoof de geuren op uit de buurt, uit de slingerende straatjes en de huizen.

Er waren veel manieren van ruiken. De reukzin zetelde in de neus en dus rook hij in de eerste plaats daarmee. Maar de manier waarop hij er het meeste plezier aan beleefde, die maakte dat hij zich zo lichamelijk en

innig mogelijk verbonden voelde met een geur, of die nou aangenaam was of vies, was door te ruiken vanuit zijn buik.

Dus rook de jongen, uit het open raam leunend, vanuit zijn buik de van water doordrongen, schimmelige muren, mos en algen, droge mestkoeken, vochtig hout, citroengras en lotusbloemen. Terwijl Samir dit bouquet in zijn geuratlas opsloeg, ging hij terug naar bed, een jaar ouder en vele geuren rijker.*

Om klokslag half zes dreef er, net als elke ochtend, vanonder de deur geurige rook Samirs kamer binnen en wist hij dat in de kamer naast hem zijn oom was ontwaakt en met het aansteken van *agarbatti** aan zijn ochtendritueel was begonnen. De regen was weggetrokken en de wereld was weer tot rust gekomen. Samir stond op en trok een bruine korte broek en een blauw shirt aan. Hij deed zachtjes de deur open en liep over de overloop van de eerste verdieping naar de grote aardewerken pot die aan het uiteinde van de gang stond. Hij kletste koud water op zijn ogen en waste zijn gezicht. Toen hij opkeek zag hij in de spiegel die aan de muur hing zijn glimlachende oom achter zich staan. Samir draaide zich om en raakte diens voeten aan terwijl hij hem, als oudste broer van zijn vader, aansprak met ‘*taya ji*’.

‘*Jinde raho, mere puttari,*’ antwoordde Vivek in het Punjabi, terwijl hij zijn hand liefdevol op het hoofd van zijn neefje legde. ‘Dat je een lang leven mag hebben. Tien jaar alweer, wat vliegt de tijd.’ Hij lachte.

Samen liepen ze de trap af naar beneden, waar de rest van de familie druk in de weer was met de ochtendbezigheden. Samir liep over de stenen *aangan* naar zijn grootvader, een oude man van zeventig. Hij zat over de krant gebogen met zijn bril komisch balancerend op het puntje van zijn neus en bovendien nog een vergrootglas in zijn hand. Toen Som Nath Samir zag, verscheen er een grote glimlach op zijn gezicht en hij gaf zijn kleinzoon een knuffel. Samirs moeder, Savitri, kwam, met een opaalroze sari om haar lichaam gewikkeld en over haar hoofd geslagen, uit de keuken. Ze droeg een blad met vier grote metalen bekers vol *lassi*, en terwijl ze er een aan Samir gaf, gaf ze hem een kus op zijn voorhoofd.

‘*Saalgirah mubarak*, mijn kind,’ wenste ze hem, voordat ze twee glazen neerzette voor Som Nath en Vivek en haar echtgenoot riep. Mohan

* Zie de verklarende woordenlijst op pagina 441 e.v.

kwam de kamer uit en ging naast zijn vader zitten. In het kielzog van het vroege ochtendonweer leek het daglicht tintelender en blauwer dan gewoonlijk. Er hingen regendruppels aan de lichtgroene blaadjes van de *tulsi* die midden op de binnenplaats stond en de nachtelijke regen had de jasmijnstruiken aan weerszijden goedgedaan, want het hele huis was in hun geur gehuld.

‘*Tayyar*, klaar?’ vroeg Mohan aan de jarige. ‘Zullen we gaan?’

Samir klokte het laatste restje schuimende melk naar binnen. ‘Ja, *baba*.’ Hij pakte zijn vader bij de hand.

De familie Vij woonde diep in het hart van de ommuurde stad Lahore. Hoewel de stad al eeuwen had bestaan, was het pas in de zestiende eeuw, onder de heerschappij van keizer Akbar, dat ze haar roem verwierf. De keizer gaf opdracht tot de bouw van een paleis, waaromheen een verdedigingsmuur werd opgetrokken met daarin dertien imposante poorten, elk met een eigen, uniek ontwerp. Door de eeuwen heen werden vele van die majestueuze poorten verwoest, maar de Shahalmipoort bestond nog steeds en het was daar in de buurt dat de familie Vij een huis had gebouwd.

Hun bakstenen huis, voorzien van een stenen plaque met trots de naam VIJ BHAWAN erin gegraveerd, stond op de hoek van de brede Shahalmi Bazaarstraat en de smalle *kucha* Reshmiya. Als dat zijdeachtige, delicate, ragfijne woord ‘Reshmiya’ van Samirs tong gleed, moest hij altijd even giechelen. Zijn grootvader vertelde hem vaak verhalen over vroeger, toen de familie in textiel had gehandeld, en dat ze pas een paar jaar voordat Samir was geboren met hun werk in *attar* waren begonnen. Som Nath trok dan een geborduurde zakdoek uit de zak van zijn onberispelijk gestreken *kurta* en liet hem de jongen zien als voorbeeld van hun ooit gerenommeerde familieambacht.

‘Zo werden vroeger, in mijn tijd, buurten gevormd,’ gebaarde Som Nath altijd met zijn broze handen en hij nam zo zijn kleinzoon mee op reis. ‘Goh, ja, aan de hand van de straatnamen kun je precies zien welke gemeenschappen, religies, clans en volken er woonden. Zoals wij, in *kucha* Reshmiya, genoemd naar de zijdeachtige *resham*-stof die we verhandelden, of de *gali* Dhobiyān, naar de wasmannen. Je hebt de *gali* Kabootarbaaz, heren van de duiven, en de *kucha* Faqir Khana, genoemd naar de familie Faqir; de *gali* Achariyan, de pekelaars, en, de allerleukste’

– en dan klapte hij in zijn handen – ‘gali Kababiyān, waar de makers van overheerlijke kebab wonen!’ Grootvader en kleinzoon barstten hierop in lachen uit en het werd een ritueel tussen hen beiden, want hoe vaak Som Nath het verhaal van de verstregelde straatjes van hun oude metropool ook vertelde, Samir vond het heerlijk om ernaar te luisteren.

‘Waar wonen de parfumeurs van Lahore, *dadu*?’ vroeg Samir dan. ‘Waarom wonen we niet bij hen?’

‘Nou, *puttar*, er is een gemeenschap van parfumverkopers die leeft en werkt in een buurt die Dabbibazaar heet, niet ver hiervandaan. Hun winkels liggen allemaal bij elkaar rond de Sunehri Masjidmoskee. En nog voordat je ze ziet, weet je al dat je er in de buurt bent, want de hele straat baadt in buitengewone geuren. Je kunt er altijd op bezoek gaan...’ Hij zweeg even. ‘Maar vergeet niet dat dit het huis is dat je voorouders hebben gebouwd. Wat je ook doet, Samir *puttar*, wie je ook mag worden, hoe het leven ook verandert, dit is je plek. Hier hoor je thuis.’

Terwijl Vivek, Mohan en Samir door Shahalmi liepen, dreven de geuren van de eerste *chai* die werd gezet – theeblaadjes, kardemom, gember, tulsi, melk en suiker – door de ramen naar buiten; de geluiden van ochtendgebeden en dagelijkse karweitjes klonken op en mannen en kinderen kwamen uit de slingerende steegjes naar de hoofdstraat, op weg naar de oostelijke rand van de oude stad. Sommigen droegen een rechte *pajama* met een knielange kurta erop, anderen droegen een *dhoti* tot op de kuit, waarvan de stofvouwen strak om hun middel waren vastgemaakt en enkelen, zoals Vivek, waren gekleed in een meer westerse broek-met-overhemdcombinatie. De meeste mannen hadden een tulband op, in verschillende hoogten en stijlen, met een fladderende staart van stof eraan.

In stilte liepen de Vij's door de stad naar de buitenrand, zwijgend tot hun bestemming in zicht kwam, tot de machtige legendarische Ravi hen begroette. De woeste, wispelturige rivier was gedurende vele jaren naar believen van richting veranderd en, wanneer ze daar zin in had, buiten haar oevers getreden, onverschillig jegens hen die op haar oevers woonden. Die augustusochtend wandelden mensen er rond in paren of groepjes; sommigen gingen aan de rand zitten, anderen baadden in haar diepten, terwijl weer anderen zich vol overgave wijdden aan hun gebeden en ceremoniële begroetingen.

Terwijl het water van de Ravi steeg en daalde, en duizenden jaren aan herinneringen en mythen meevoerde, gingen de Vij's op de zandige oevers zitten. Het was op deze oevers dat vele vrome en heilige mannen tot de machtige goden hadden gebeden om verlichting. Het was hier dat de sikhgoeroe Arjan, na vijf dagen te zijn gemarteld door grootmogol Jahangir, bij zijn laatste bad volledig was verdwenen in haar stroom en naar de andere wereld was gegaan. Het was hier dat de as van Leelawati, de grootmoeder die Samir nooit had gekend, was verstrooid. Het was hier, nog maar een paar jaar geleden, dat Jawaharlal Nehru de *purna swaraj*-verklaring had afgekondigd: de eis tot volledige onafhankelijkheid van het Britse Rijk. En het was hier, op de oevers van de historische rivier, tijdens wat niet slechts een weekendtje bleek te zijn, dat de loop van het leven van de tienjarige Samir voorgoed zou veranderen.

Gedurende de lange wandeling had Vivek een flacon bij zich gedragen, veilig opgeborgen in zijn borstzakje, en nu ze waren gaan zitten en uitkeken over de rivier die hun stad voedde, haalde hij die tevoorschijn en zette hem voor zijn neefje op de grond. Een kleine glazen flacon met een ovale bodem en een dikke hals, gedicht met een glazen stop. Tegen het zand waar hij in stond, was hij diep robijnrood. Samir zat er een paar tellen naar te kijken, totdat zijn vader het flesje voorzichtig naar hem toe schoof.

Glimlachend pakte de jongen het op en ontkurkte het en zelfs nog voor hij de kans had gehad het naar zijn neus te brengen, werd hij getroffen door de geur. Die was weergaloos, indringender dan alles wat hij ooit geroken had. Gedurende zijn korte leven had zijn gretige neus al veel dingen geroken: bloemen, bladeren, de schors van bomen, een verscheidenheid aan specerijen van zoet tot kruidig, droge stenen, natte stenen, bemoste stenen, kleine insecten en huisdieren, en zelfs een paar van de attarflesjes uit de winkel als niemand keek. Maar nog nooit was zijn neus zo gefraspeerd geweest als nu, nog nooit was hij in contact gekomen met iets zo goddelijks. Samir had dit nog nooit geroken en toch had hij, heel eventjes maar, het gevoel alsof hij opnieuw kennismaakte met iets wat hij allang vergeten was, alsof hij ooit omhuld was geweest door deze weelderige geur en de herinnering daaraan diep uit zijn binnenste omhoogkwam.

De kinderlijke glimlach verdween van Samirs lippen toen hij beseftte dat sommige geuren een andere uitwerking op hem zouden hebben dan andere. Toen hij vijf was, had zijn oom hem officieel laten kennismaken

met zijn eerste echte ingrediënt, *khus*, de etherische olie van vetiver. De diepsmaragdgroene vloeistof had Samir onmiddellijk herinnerd aan het geurige gras dat in de zomer bij hen thuis door de gordijnen werd geweven. Zelfs op die jonge leeftijd was hij al in staat geweest om de geur van vetiver te herkennen uit zijn herinnering, maar hij had er zich nooit op dezelfde manier door aangetrokken gevoeld als door hoe dit nieuwe aroma hem verlokte.

Hij voelde het in zijn buik. Vertwijfeld, hunkerend, hongerig. Met de glazen stop in zijn linkerhand geklemd deed hij zijn ogen dicht en ademde de inhoud van het flesje diep in. Ongeremd, ongeschoold, concentreerde hij zich enkel op de geur, zo diep als zijn buik het toeliet. Al het andere kon wachten, moest wachten. Alles om hem heen – de rivier, de legenden, het zand, de bries, het ochtendlicht, zelfs zijn familie – loste op. Al het materiële versmolt tot lucht. Wat overbleef, was een schilderwerk van fluwelige weelderigheid. Het was romig, fris, bedwelmend, honingachtig, en toch scherp en donker tegelijk.

Toen hij zijn ogen opendeed, stonden er tranen in. En nog voor hij zich ervan bewust was, biggelden die over zijn wangen. Van zijn stuk gebracht en bijna gegeneerd zette hij het flesje neer en bracht zijn hand omhoog om zijn tranen te drogen. Maar Vivek pakte hem stevig bij zijn arm.

‘Niet doen,’ begon hij. ‘Dat gevoel zul je nog nodig hebben.’

Samir keek naar zijn vader met natte wimpers van de tranen.

Mohan wreef bedachtzaam over zijn kin. ‘Wat vreemd,’ zei hij peinzend, ‘dat jij op de een of andere manier een orgaan hebt geërfd van een man die het volledig uit zijn omgeving heeft opgedaan. Dat de neus van je oom en al zijn talenten op jou zijn overgegaan...’ Hij zweeg even. ‘Ongelooflijk.’

Vivek glimlachte veelbetekenend. Vanaf de dag dat hij geboren was, had de jongen aan alles geroken waar hij met zijn neus bij kon, waardoor het duidelijk was dat zijn noodlot verweven zou zijn met parfum. Maar wat Vivek fascineerde, was dat een zo jong iemand zo intens geprikkeld kon worden. Heel even voelde hij een steek van jaloezie en wenste hij dat zijn neus zijn beslissingen eerder had bepaald dan hij had gedaan.

Hij schraapte zijn keel en vroeg hoe het zat met die tranen.

Samir haalde zijn schouders op. ‘Ik... ik weet het niet, *taya ji*. Ze kwamen gewoon.’ Hij begreep niet hoe en hij kon niet uitleggen waarom, maar hij was er zeker van dat hij een verleden deelde met die geur.

‘Wat rook je?’

‘Ik had niet verwacht dat het zo...’ Hij zweeg in een poging de juiste woorden te vinden.

‘Maar puttar, wat rook je dan?’ herhaalde Mohan de vraag.

‘De nacht,’ begon hij zachtjes, ‘ik rook een prachtige, eindeloze nacht.’ Hoewel dit een accurate beschrijving was, had Samir het gevoel dat de woorden volkomen ontoereikend waren vergeleken met de geur zelf. Was het wel de bedoeling om hem zo te reduceren, hem überhaupt in woorden te vatten?

Vivek wees naar de flacon. ‘Dat is de etherische olie van de tuberoos of *rajnigandha*. Zij bloeit ’s nachts en is ongelooflijk kostbaar en erg lastig te extraheren. Vertel eens, wat vóélde je?’

Samir vond het nogal stom klinken toen hij zei: ‘Veilig, ik voelde me veilig bij die geur. Alsof ik in een bed van sterren lag.’

Mohan keek even tersluiks naar zijn oudere broer en de parfumeur glimlachte. ‘Geuren kunnen diepgewortelde, lichamelijke reacties oproepen: aangenaam, onaangenaam of gewoon intrigerend.’

‘Zoals die tranen, bedoelt u?’ vroeg Samir met grote ogen.

Vivek tuitte zijn lippen en knikte.

‘Het was net alsof er een storm opstak in mijn hart.’ De stem van het kind was doortrokken van een pijn die onnatuurlijk was voor iemand van zijn leeftijd. ‘Ik voelde de geur in mijn hart. *Yahaan*, hier.’ Hij legde zijn hand op zijn borst.

‘Maar vergeet niet, je ruikt niet met je hart, je ruikt met een ander orgaan.’ Vivek raakte het puntje van zijn neus aan met zijn wijsvinger.

Samir fronste zijn wenkbrauwen. Maar je kon toch zeker ook met je hart ruiken? Dat had hij wél gedaan, dat dééd hij – met zijn hart, zijn buik, zijn neus, zelfs met zijn vingertoppen. Met zijn hele lichaam eigenlijk. Maar deze gedachten werden onderbroken door de zakelijkheid van zijn oom.

‘Welk effect een geur heeft op je hart, wordt gewoon ingegeven door je herinnering. Wanneer je iets prachtigs ruikt, voel je je overspoeld door de geur. Je wordt meegenomen door zijn stroom. Hij is zo prachtig dat je het niet kunt verklaren en je jezelf erin...’ Zijn stem stierf weg.

‘... laat meedrijven?’ maakte Samir de zin af.

‘Precies. Voor iedereen die geplaagd wordt door een scherpe reukzin zijn geuren niet langer passieve vloeistoffen, maar worden ze meer.’ Vivek zweeg even, zijn handen opgeheven in zijn uitleg. ‘Levende, ademende, groeiende, zich ontwikkelende vormen. Kennelijk ben jij in staat om een geur te ervaren.’

Iedereen die geplaagd wordt door, had zijn oom gezegd.

Samir was even stil, pakte toen de glazen flacon op en gaf hem terug aan zijn vader.

‘Nee, die is nu van jou. Een verjaardagscadeau, een welkomstgeschenk. Het is tijd.’ Mohan vouwde Samirs vingers om het flesje, nog steeds onthutst over de gelijkenis tussen zijn jonge zoon en zijn oudere broer. ‘Vanaf vandaag ben je leerling-parfumeur.’

2

Een korte geschiedenis van waar iemand thuishoort

Het verhaal van Samir Vij en zijn neus vindt zijn oorsprong lang voordat hij geboren werd. Om precies te zijn ontstond het in de dromen van zijn oom Vivek, op een slagveld in de Eerste Wereldoorlog, ver weg van Lahore, als resultaat van verschrikkelijk koude nachten, een wanhopig hunkeren naar thuis en een verlangen naar schoonheid. Door de tijd werd de gave van de reuk overgeërfd aan Samir, die haar, zonder haar oorsprong te kennen, gebruikte om er zijn eigen wereld mee te scheppen.

Sinds 1830 voer de familie Vij wel bij de handel in luxueuze stoffen, die vooral gekocht werden door de aristocratie, de hoven van de maharadja's en de officieren van het Britse Rijk. Ze importeerden zijde uit Kasjmir, Bengalen en zelfs van zo ver weg als Centraal-Azië en het Verre Oosten. Of het nou ging om Japans brokaat voor een jurk, pure Chinese zijde voor een sari, of zachte *mulmul* uit Dhaka voor een kurta, ze hadden het allemaal op voorraad. De familie woonde in een groot herenhuis, een *haveli*, in de wijk Shahalmi en had een winkelpand in de buurt gehuurd om haar waar te verkopen. In de loop van enkele tientallen jaren ontwikkelde de stad om hen heen zich echter en daarmee ook hun onderneming. Om hun groei te accommoderen kochten ze aan het einde van de negentiende eeuw een groot winkelpand in de fameuze Anarkalibazaar, die van een Britse militaire barak was veranderd in het eerste krankzinnigengesticht van de stad en vervolgens in een drukke marktplaats, die voornamelijk bezocht werd door de Britse en Indiase elite.

De markt heette Anarkali naar de bloesem van de bitterzoete granaatappelboom en was tevens de titel die was gegeven aan Sharif-un-Nisa, de beroemde prostituee uit Lahore, over wie het gerucht ging dat ze verliefd was geworden op de mogulprins Salim en daarom levend werd begraven door zijn vader. Nadat Salim grootmogol Jahangir was geworden, liet hij in 1615 een prachtig mausoleum in haar nagedachtenis bouwen en plaatste hij boven het graf van zijn geliefde een marmeren sarcofaag, waarin negenennegentig goddelijke kenmerken en een zelf-

geschreven Perzisch gedicht gegraveerd stonden om zijn oneindige liefde tot uitdrukking te brengen. In de loop van de tijd werd dit stille eerbetoon opgeslokt door de chaotische, ruim anderhalve kilometer lange markt, die zich uitstrekte van de Lahoripoort tot aan Nila Gumbad, en een winkelparadijs werd.

In 1870, toen Som Nath twee was, begon zijn vierentwintigjarige vader de winkel in Anarkali. Op de openingsdag hing hij boven de ingang trots het iconische zwart-witte bord dat hij geërfd had van zijn voorouders, geschilderd in het Engels en het Urdu: VIJ & ZONEN SINDS 1830, LAHORE. Elke ochtend trok zijn vader de rolgordijnen van de etalage omhoog en keek dan, zover het oog reikte, de straat in, helemaal tot aan de Lahoripoort, vanwaar hij naar dit drukke, levendige handelscentrum was komen lopen, en wist hij dat ze eindelijk hun bestemming hadden gevonden.

Som Nath was twaalf toen hij in de winkel begon te werken. Plichtsgetroouw schikte hij de tulbanden en zijden cummerbunds die in de etalage lagen uitgestald. Soms hield hij de stoffen tegen zijn wang, zoals hij zijn vader had zien doen, om het verschil in textuur te voelen van elk artikel dat ze verkochten – de stugheid van het brokaat, de glans van de crêpe georgette, de soepelheid van krip, de zwaarte van zijde. Met het verstrijken van de jaren bleven in zijn handen – babyzacht en in staat om de verschillende stoffen door middel van één aanraking te onderscheiden – de laatste sporen van dit familieambacht behouden.

De zaken floreerden, totdat de vader van Som Nath in 1892 plotseling overleed aan cholera na een reis naar het nabijgelegen plaatsje Mian Mir en zijn onlangs getrouwde zoon als enige telg achterliet. De vrouwen in alle generaties van de familie Vij waren jong gestorven en ook Som Nath was opgegroeid zonder zijn moeder, die in het kraambed was overleden. Som Nath nam nu als wees zijn vaders plaats in de winkel over.

Ze hadden nooit iemand van buiten de familie in dienst genomen om te helpen in de zaak, dus vroeg de jongeman Leelawati, zijn bruinogige, in het klooster opgeleide bruid, of ze hem zou willen bijstaan in zijn werk. Met neergeslagen ogen stemde ze in, maar er stroomde een onverwachte warmte door haar lichaam. Ze herinnerde zich dat haar vader haar, toen ze jong was, uit het dorp had weggestuurd om te studeren in de stad, omdat hij overtuigd was van het belang van een goede opleiding voor meisjes. Een man die zijn tijd ver vooruit was. Op dezelfde manier had het er nu alle schijn van dat haar nieuwe echtgenoot, hetzij uit persoonlijke overtuiging of uit pure noodzaak, niet van mening was dat